

บทที่ 1
บทนำ

1.1. ความสำคัญและที่มาของการวิจัย

ภาษาไทยมาเป็นภาษาหนึ่งที่มีคำสี่พยางค์ใช้เป็นจำนวนมากทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียน ทั้งนี้ตรงกับลักษณะสำคัญประการหนึ่งในภาษาแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีนักภาษาศาสตร์หลายท่านตั้งข้อสังเกตไว้ว่า มีการใช้คำเสริมสร้อยสี่พยางค์ (Four-syllable elaborative expressions) ในภาษาไทย ภาษาเขมรและภาษาม้งขาว (สุริยา รัตนกุล, 2537) มีคำสี่พยางค์ที่ใช้เป็นสำนวนแสดงความรู้สึกในภาษาเวียดนาม (Four-syllable idiomatic expressions) ประมาณ 3,000 คำ (Nguyen Dang Liem, 1969) นอกจากนี้ยังมี หน่วยสร้างสี่พยางค์ (Four - Syllable constructions) เป็นจำนวนมากในภาษาไทยได้คง (Wu Lingyun, 1990)

เมื่อผู้วิจัยทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลคำสี่พยางค์จากนิทานภาษาไทยมาแล้วนำมาประกอบการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาอีกครั้งในเบื้องต้น พบว่า มีการประกอบคำขึ้นเป็นคำสี่พยางค์ในหลายลักษณะ เช่น การนำคำมูลมาเรียงต่อกัน การประกอบคำมูลเข้ากับคำชอนหรือคำประสม นอกจากนี้ยังพบคำสี่พยางค์ที่มีรูปพยางค์เหมือนกันในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 กับ 3 หรือ พยางค์ที่ 2 กับ 4 หรือ รูปพยางค์ที่เหมือนกันในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 กับ 2 และ 3 กับ 4 และยังพบว่าคำสี่พยางค์ประกอบขึ้นจากรูปพยางค์ที่มีความหมาย และพยางค์ไม่มีความหมายอีกด้วย

ตัวอย่างคำสี่พยางค์ที่พบในเบื้องต้นได้แก่

ก) kô jô kô jô

“เรียกการกระทำตามผู้อื่นในสิ่งที่ไม่ดี”

เกิดจากการประกอบรูปพยางค์ไม่มีความหมายที่ต่างกัน 4 รูป

ข) kap kap táam táam “ต้อๆ ตามๆ”

ต้อ ต้อ ตาม ตาม

เกิดจากการประกอบรูปพยางค์ที่มีรูปและความหมายต่างกัน 2 รูป โดยมีการปรากฏของรูปพยางค์ที่เหมือนกันในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 กับ 2 และ 3 กับ 4

ค) kón maak kón mí “คนมั่งมี”

คน มาก คน มี

เกิดจากการประกอบรูปพยางค์ที่มีรูปและความหมายต่างกัน 3 รูป และมีการปรากฏของรูปพยางค์ที่เหมือนกันในตำแหน่งพยางค์ที่ 1 กับ พยางค์ที่ 3

ง) khaj ?ǝk mǝk laat “พูด”

เล่า ออก บอก พูด

เกิดจากการประกอบรูปพยางค์ที่มีรูปและความหมายต่างกัน 4 รูป

ฯลฯ

นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยได้สำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำสี่พยางค์ในภาษาต่างๆ เบื้องต้นแล้ว พบว่า งานวิจัยส่วนมากที่กล่าวถึงคำสี่พยางค์จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างคำ เช่น การซ้ำ การซ้อน และการประสม และมีงานวิจัยเกี่ยวกับคำสี่พยางค์ในภาษาไทยถิ่นต่างๆ แต่ไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างคำสี่พยางค์ในภาษาไทยมาแต่อย่างใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคำสี่พยางค์ในภาษาไทยมา โดยศึกษาถึงกระบวนการสร้างคำสี่พยางค์ และจะได้จำแนกประเภทของคำสี่พยางค์ในภาษาไทยมา เพื่อให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการสร้างคำสี่พยางค์ที่ชัดเจนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์กระบวนการสร้างคำสี่พยางค์ในภาษาไทย
2. จำแนกประเภทของคำสี่พยางค์ตามกระบวนการสร้างคำของคำที่พบใน

ข้อ 1

1.3 สมมติฐาน

1. ภาษาไทยมีกระบวนการสร้างคำสี่พยางค์ 4 แบบ คือ การประสม การซ้ำ การซ้อน และการปฏิภาค
2. คำสี่พยางค์ประเภทที่พบมากที่สุดเป็นผลจากกระบวนการประสมคำ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาคำสี่พยางค์ที่ปรากฏในภาษาไทยรวมทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนจากเอกสารภาษาไทยและผู้บอกภาษาชาวไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาคำสี่พยางค์เฉพาะในระดับคำ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการสร้างคำในภาษาตระกูลไท
2. เพิ่มความรู้เกี่ยวกับประวัติของคำในภาษาตระกูลไท

1.6 ข้อมูลเกี่ยวกับไทมาวและภาษาไทมาวโดยสังเขป

1.6.1 ประวัติความเป็นมา¹

บริเวณเขตติดต่อระหว่างรัฐฉาน สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า และมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน มีพื้นที่ราบลุ่มที่เรียกว่า “ทุ่งมาว” อันเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำมาวเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำ และเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาการหลายแขนง โดยเฉพาะผู้ที่สนใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนชาติไท

ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณทุ่งมาวและสองฝั่งแม่น้ำมาว ตั้งแต่เมืองเจ้ล้าน ขึ้นเหนือไปทาง หมู่เจ้ น้ำคำ ปางทราย ในเขตรัฐฉาน สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า จนถึงบางส่วนในเมืองวันแดง และเมืองเจ้ฝาง ในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นที่อยู่อาศัยของคนกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่เรียกตัวเองว่า “ไต” หากแต่ชื่อที่ถูกผู้อื่นเรียกนั้นแตกต่างกันออกไปหลายชื่อ ดังเช่นที่ชาวไทยในรัฐฉานที่อยู่ต่ำกว่าเมืองเจ้ล้านลงมา มักเรียกคนกลุ่มนี้รวมกันกับคนไทยที่อยู่ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีนว่า “ไตแซ่” อันหมายถึง “ไทจีน” ส่วนคนไทยในเขตปกครองตนเองไตคัง-จิ่งโพ มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ไตเต้อ-อ” (ไทไต) คู่กับการเรียกตนเองที่อยู่เหนือเมืองเจ้ฝางขึ้นไปว่า “ไตเหนอ” (ไทเหนือ) แต่ชื่อที่คนไทยที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำมาวกลุ่มนี้เรียกตนเองเพื่อให้แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น คือ “ไตมาว” โดยเรียกตามชื่อแม่น้ำและทุ่งกว้างที่สำคัญในพื้นที่นั้น

ชาวไทยมาวมักจะตั้งบ้านเรือนรวมกลุ่มกันอยู่บนที่ดอนหรือเนินเขาเตี้ย ๆ อาศัยอยู่บนบ้านไม้ได้ถุนสูง มีครัวอยู่ชั้นล่าง เวลากลางวันจะอยู่ที่ได้ถุนบ้านเป็นส่วนใหญ่ ดำรงชีพด้วยการทำกสิกรรม ทำไร่ทำนาและเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายชายจะมาอยู่บ้านฝ่ายหญิง ชาวไทมาวนับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเรื่องผีควบคู่กันไป มีตัวอักษรใช้เรียกว่า “หลิกโดย้าว” (หนังสือตัวยาว) หรือที่คนจีนเรียกว่า “ตัวถ่วงอก” ลักษณะเดียวกับตัวอักษรของไทเหนือในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

ในด้านประวัติศาสตร์นั้น มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากมายที่กล่าวถึงเมืองมาวว่าเป็นเมืองเก่าแก่มาแต่ครั้งพุทธศตวรรษที่ 14 หากแต่ที่ตั้งเมืองหลวงที่มีการโยกย้ายมากกว่า 20 ครั้ง และขอบเขตการปกครองที่กว้างใหญ่ในอดีตนั้น ยังไม่เป็นที่สรุปตรงกันทุกฝ่ายว่าตั้งอยู่ที่ใด มีเพียงข้อสันนิษฐานร่วมกันของนักประวัติศาสตร์และผู้สนใจ

¹ เรียบเรียงจาก เจียง อี้เหลียง (2532) และการซักถามผู้บอกภาษา

เรื่องราวดังกล่าวว่า ในบริเวณทุ่งมวที่อยู่ระหว่างพม่ากับจีนในปัจจุบัน คือแหล่งประวัติศาสตร์อันยาวนานของชนชาติไท

1.6.2 ภาษาไทมว

ภาษาไทมวจัดอยู่ในภาษาตระกูลไท-กะได (Tai-Kadai) มีผู้พูดกลุ่มใหญ่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำมว ชายแดนทางตอนเหนือของสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่าติดต่อกับมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน จัดเป็นภาษาคำโดด (Isolating Language) ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ ภาษาลักษณะนี้สามารถที่จะสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาโดยวิธีการนำคำที่มีอยู่เดิมมาเรียงต่อกัน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระบบเสียงในภาษาไทมวจากนายไมฮอง ชาวบ้านน้ำซอน จังหวัดหมู่เจ้ รัฐบาล สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ภาษาไทมวประกอบด้วยพยัญชนะ 16 หน่วยเสียง สระ 11 หน่วยเสียง และวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ดังนี้

1.6.2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

พยัญชนะในภาษาไทมวมี 16 หน่วยเสียง คือ /p/, /t/, /k/, /ʔ/, /ph/, /th/, /kh/, /ts/, /m/, /n/, /ŋ/, /s/, /h/, /l/, /w/ และ /j/ โดยมีข้อจำกัดในการเกิดคือ /n/ เกิดได้เฉพาะท้ายพยางค์เท่านั้น ส่วน /ʔ/, /ph/, /th/, /kh/, /ts/, /s/, /h/ และ /l/ เกิดได้เฉพาะต้นพยางค์ นอกจากนั้นเกิดได้ทั้งต้นพยางค์และท้ายพยางค์ และไม่มีพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทมว

นอกจากนี้เกิดการแปรอิสระของเสียงพยัญชนะ 3 ลักษณะ คือ

1. /ph/ → [ph] ~ [f] ในทุกสภาพแวดล้อม

นั่นคือ หน่วยเสียง /ph/ มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [ph] และ [f] ซึ่งจะแปรอิสระกันในทุกกรณี เช่น

[phǒn] ~ [fǒn] /phǒn/ "ฝน"

2. /k/ → [k] ~ [ts] /#__สระหน้า

หน่วยเสียง /k/ มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [k] และ [ts] ซึ่งแปรอิสระกัน
ในกรณีที่ [k] ปรากฏหน้าสระหน้า เช่น

[kin] ~ [tsin] /kin/ "กิน"

3. /kh/ → [kh] ~ [s] /#__สระหน้า

หน่วยเสียง /kh/ มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [kh] และ [s] ซึ่งแปรอิสระ
กันในกรณีที่ [kh] ปรากฏหน้าสระหน้า เช่น

[khəm] ~ [səm] /khəm/ "เข้ม"

ตารางที่ 1 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยมาว

ลักษณะของเสียง	ฐานที่เกิดของเสียง				
	ริมฝีปาก	ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดานอ่อน	ช่องเส้น เสียง
เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่มี ลม	p	t		k	ʔ
เสียงกัก ไม่ก้อง มีลม	ph	th		kh	
เสียงกักเสียดแทรก		ts			
เสียงเสียดแทรก		s			h
เสียงนาสิก	m	n		ŋ	
เสียงข้างลิ้น		l			
เสียงกึ่งสระ	w		j		

1.6.2.2 หน่วยเสียงสระ

สระเดี่ยวในภาษาไทยมามี 10 หน่วยเสียง คือ /i/, /e/, /ɛ/, /ɯ/, /ə/, /a/, /aa/, /u/, /o/, และ /ɔ/

สำหรับความสั้น - ยาวของสระในภาษาไทยนั้น พบว่า มีสระที่ความสั้น - ยาว มีนัยสำคัญทางภาษาศาสตร์เพียงคู่เดียวคือ คู่หน่วยเสียง /a/ ≠ /aa/ เท่านั้น โดยที่ /a/ จะเกิดในพยางค์ปิด (closed syllable) เท่านั้น ส่วน /aa/ เกิดทั้งในพยางค์ปิดและพยางค์เปิด (open syllable)

ตัวอย่างเช่น

pān	“ปั่น” (to spin)
pāan	“ป่าน” (hemp)

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทย

ตำแหน่งของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง
ระดับลิ้น			
สูง	i	ɯ	u
กลาง	e	ə	o
ต่ำ	ɛ	a, aa	ɔ

นอกจากสระเดี่ยว 10 หน่วยเสียงแล้ว ยังมีสระประสม 1 หน่วยเสียง คือ /aw/

ในภาษาไทย มีการแปรอิสระของเสียงสระ 1 เสียง คือ

/ɔ/ → [ɔ] - [o] / ___#

หน่วยเสียง /ɔ/ มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [ɔ] และ [o] ซึ่งแปรอิสระกันในกรณีที่ [ɔ] ปรากฏท้ายพยางค์ เช่น

[khɔ] ~ [kho] /kho/ “คอ”

1.6.2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์

วรรณยุกต์ในภาษาไทยมี 6 หน่วยเสียง คือ วรรณยุกต์ 33 วรรณยุกต์ 453 วรรณยุกต์ 21 วรรณยุกต์ 42 วรรณยุกต์ 53 และวรรณยุกต์ 24 โดยที่วรรณยุกต์ 453 และ วรรณยุกต์ 42 ไม่ปรากฏในพยางค์ตาย

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย

สัญลักษณ์	ระดับเสียง
ไม่แสดง	33
/	453
-	21
\	42
^	53
∨	24

1.6.2.4 โครงสร้างพยางค์

พยางค์ในภาษาไทยประกอบด้วยพยัญชนะต้นซึ่งเป็นพยัญชนะเดี่ยวเสมอ ส่วนแกนกลางของพยางค์เป็นเสียงสระ (Vocalic) หรือเสียงนาสิกที่ก่อพยางค์ (Syllabic m) ส่วนพยัญชนะท้ายอาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ แต่ต้องมีวรรณยุกต์ในทุกพยางค์เสมอ สามารถเขียนสัญลักษณ์แสดงโครงสร้างพยางค์ได้เป็น CV (V)(C)T

ตัวอย่างเช่น

CVT	kô	"เพื่อน"
CVCT	kôn	"ปวดเมื่อย"
CVVT	kāa	"ไป"
CVVCT	māan	"บ้าน"

1.7 นิยามศัพท์สำคัญ

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีผู้ให้คำนิยามศัพท์ต่างๆ ไขว่มากมาย มีบางส่วนที่เหมือน คล้ายคลึง หรือแตกต่างกัน ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะให้คำจำกัดความศัพท์สำคัญโดยเรียงเรียงขึ้นจากงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ ดังนี้

- คำสี่พยางค์ คือ คำที่เกิดจากการนำพยางค์หรือคำมาเรียงต่อกันเป็นสี่พยางค์ โดยแต่ละหน่วยมีความสัมพันธ์กันในด้านเสียงหรือความหมาย เมื่อรวมกันแล้ว จะทำหน้าที่ร่วมกันเป็นหนึ่งหน่วย
- การซ้ำ คือ การประกอบคำที่มีรูปคำเหมือนกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เกิดความหมายใหม่ที่ต่างไปจากความหมายเดิมเล็กน้อย
- การซ้อน คือ การประกอบคำที่มีความหมายเหมือน คล้ายคลึงหรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือประกอบคำที่มีความหมายต่างกันในลักษณะตรงกันข้ามตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเข้าด้วยกัน เกิดเป็นคำใหม่ที่มีความหมายต่างไปจากคำเดิม
- การประสม คือ การประกอบคำที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเข้าด้วยกัน เกิดเป็นคำใหม่ซึ่งมีความหมายใหม่ โดยอาจมีเค้าความหมายเดิมอยู่ก็ได้
- คำซ้ำ คือ คำที่เกิดจากการประกอบคำที่มีรูปคำเหมือนกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป ความหมายของคำที่เกิดขึ้นใหม่ต่างไปจากความหมายเดิมเล็กน้อย เช่น นานๆ, เข้าๆ, เหวงๆ
- คำซ้อน คือ คำที่เกิดจากการประกอบคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปที่มีความหมายเหมือน คล้ายคลึงหรือเป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือเป็นคำที่เกิดจากการประกอบคำที่มีความหมายต่างกันลักษณะตรงกันข้ามเข้าด้วยกัน ความหมายของคำที่เกิดขึ้นใหม่ต่างไปจากคำเดิม เช่น พี่น้อง, รุ่งเรือง, หนาวเย็น
- คำประสม คือ คำที่เกิดจากการประกอบคำที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเข้าด้วยกัน เกิดเป็นคำใหม่ ความหมายของคำที่เกิดขึ้นใหม่ อาจมีเค้าของความหมายเดิม เช่น ดอกไม้, ถือศีล, ตกใจ
- คำกลุ่ม คือ คำที่เกิดจากการประกอบคำตั้งแต่ 2 คำที่มีความหมายต่างกัน แต่มีความสัมพันธ์กันทางวากยสัมพันธ์ เมื่อประกอบกันมีความหมายเฉพาะต่างจากโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เดิม เช่น นอนวัด, กินเหล้า, เลี้ยงผี